

© *Наталя ФІЛАТОВА,*

© *Віта КОНИНА*

АНАЛІЗ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ З УСТАНОВЛЕННЯ ДОЛЬ ЗАГИБЛИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ВИЯВЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ПРО ЗАГИБЕЛЬ ЗА 2020 р.

Проаналізовано науково-пошукову діяльність музею, спрямовану на встановлення доль полеглих військовослужбовців і пошук документів про їхню загибель в роки Другої світової війни. порушено питання про складність та актуальність такої роботи, необхідність матеріалізації комеморативних практик суспільства. Розглянуто напрями пошукової діяльності, методи опрацювання запитів, спосіб пошуку інформації. Узагальнено отримані результати науково-дослідної діяльності з установлення доль загиблих і зниклих безвісти військовиків останньої світової війни.

Ключові слова: *запит, пошук, увічнення пам'яті, людські військові втрати, Національний музей історії України у Другій світовій війні.*

У 2020 р. людство відзначало 75 років від закінчення найбільшого в історії ХХ ст. збройного протистояння – Другої світової війни. Терени України стали одним із найпомітніших театрів бойових дій того періоду. Це визначило масштаби залучення її людських, сировинних, промислових, енергетичних ресурсів усіма протиборчими сторонами, гуманітарних і матеріальних утрат, збитків, заподіяних галузям економіки та соціальній сфері, характер окупаційних режимів. Внесок народу України в перемогу над нацизмом, фашизмом та мілітаризмом, досягнуту у взаємодії з Об'єднаними націями, є заслугою мільйонів людей [24, 4–5].

Національний музей історії України у Другій світовій війні від початку свого існування збирає матеріали та артефакти, пов'язані з війною, зокрема з участю представників українського народу в найбільшому військово-політичному протистоянні минулого століття. Упродовж останніх 10 років науковці музею досліджують питання людських військових утрат України.

Упродовж 2007–2020 рр. на адресу музею надійшло близько 13 тис. листів-запитів із різними запитаннями стосовно доль полеглих військовослужбовців. Навіть в умовах пандемії у 2020 р. музей отримав 963 таких звернень.

На основі зібраного тут джерельного фонду, що налічує близько 3 млн персональних документів про загиблих і зниклих безвісти військовослужбовців, призваних із території України, Книг Пам'яті України та загальнодоступних Інтернет-ресурсів проводиться науково-документальний пошук.

Метою цієї довідки є аналіз та систематизування результатів науково-дослідної діяльності з установами доль загиблих військовослужбовців за 2020 р. у межах історико-соціологічного дослідження музею «Щодо питання історичної пам'яті про війну в Україні».

Аналіз здійснено на основі кількісних та якісних показників, які характеризують запити за видами, тематикою питань, географією та способами надходження.

Щодо загальної характеристики звернень до музею зазначимо: упродовж 2020 р. на його адресу надійшли запити, які умовно можна поділити за тематикою на соціально-правові, генеалогічні та непрофільні.

Найбільший пласт із загальної кількості звернень – тематичні. Адресанти звертаються з конкретними запитаннями, частіше відразу кількома. Наразі ми можемо виокремити такі напрямки дослідження: установами доль зниклих безвісти, знаходження місць поховання, пошук інформації про долі військово-полонених, з'ясування доль членів однієї сім'ї.

Отримавши запит від Наталі Деревецької про долю її прадіда Івана Кіндратовича Іващенко, 1909 р. н., який зник безвісти під час війни, музейники пішли перевіреним шляхом. Знайшли в Іменних списках безповоротних утрат Чуднівського РВК Житомирської області запис про те, що розшукуваний зарахований зниклим безвісти у квітні 1944 р. На загальнодоступних сайтах виявили інформацію про поранення і смерть (20 жовтня 1943 р.) від інфекції червоноармійця 611-го артилерійського полку 40-ї армії Івана Іващенко. У донесенні № 49150 про безповоротні втрати 40-ї армії від 21 листопада 1943 р. зазначено точне місце поховання – с. Яготин Київської області. І в списках похованих на Алеї Слави у м. Яготин Київської області під № з/п 82 значився прадід Наталі Деревецької, який не зник безвісти, а загинув 20 жовтня 1943 р. [7].

Такі самі результативні пошуки було проведено на запити щодо долі облікованого зниклим безвісти в серпні 1941 р. Миколи Назаровича Притики, 1914 р. н., уродженця с. Нова Олександрівка Буринського району Сумської області. Також – Павла Ісаковича Костюка, 1914 р. н., уродженця с. Моломолінці Кам'янець-Подільської (нині – Хмельницька) області, облікованого зниклим безвісти у квітні 1944 р. Крім того, знайдено поховання Івана Павловича Павлюченка, 1901 р. н., уродженця Гадяцького району Полтавської області, та ін. [6; 10; 12].

На запит, який надійшов до музею з Товариства Червоного Хреста України, науковці виявили інформацію про місце поховання Микити Мелітоновича Кольдюби, 1896 р. н., уродженця с. Зеленці Грицівського району Кам'янець-Подільської (нині – Хмельницька) області. Військовослужбовець воював у складі 71-го стрілецького полку 30-ї стрілецької дивізії. Із донесення про безповоротні втрати дивізії за 1944 р. дізналися, що розшукуваний загинув 25 липня 1944 р. і похований на північно-східній околиці м. Станіслав (нині – м. Івано-Франківськ). Утім, у списках похованих його не було зазначено. Довести, що боєць був упокоєний у братській могилі військового меморіалу м. Івано-Франківськ, вдалося за фактом поховання в тому самому місці його однополчанина Віктора Долгушина, який загинув одночасно з Микитою Кольдюбою. Для увічнення імені загиблого науковці музею порадили його онуці звернутися до органів місцевої влади за адресою розміщення братської могили.

Під час пошуку документів про долю Микити Кольдюби було знайдено сповіщення про загибель його сина Максима, 1925 р. н. Прізвище хлопця було записане як «Кондюба». На думку про те, що це син розшукуваного, наштовхнуло ім'я матері загиблого – Параски Федорівни Кольдюби, жительки с. Зеленці, в донесенні про загибель Микити Мелітоновича зазначеної як його дружина. Загибель кількох членів однієї родини була в той час типовим випадком [14].

Наприкінці 1919 р. до музею з проханням допомогти розшукати документи про долю бабусі й рідного дядька, загиблих у роки Другої світової війни, звернувся киянин Олег Орлов.

На початку німецько-радянської війни родина Рибинських (мати Марія Миколаївна, син Віктор, заміжня донька Олександра із сином Олегом) мешкала в м. Київ. Вони, як і більшість жителів столиці України, опинилися в епіцентрі воєнних подій. На вересень 1941 р. територію Київської області повністю окупували нацисти. За цей період було розстріляно десятки тисяч мирних жителів та військовополонених, на примусові роботи до Німеччини відправлено 142 008 осіб [24, 175]. Не оминула лиха доля й родину Рибинських: у 1942 р. остарбайтерами стали мати й син. Про долю матері ми дізналися з документів, надісланих архівом Бад-Арользена (Німеччина, Центр документації про переслідування націонал-соціалістичним режимом) [1].

Марія Рибинська працювала в маєтку Рорбек у Німеччині. У 1942 р. у зв'язку з провалом «бліцкригу» в нацистів виникла ідея масштабного використання праці військовополонених (джерело безплатної робочої сили) й захоплених цивільних осіб. Хоча широкі кола німецького керівництва визнали цінність цих робітників для Райху, умови їх утримання та ставлення до них були переважно нелюдськими. Можемо лише припустити, яких знущань зазнала 44-річна Марія Рибинська, якщо вона вкоротила собі віку. 24 травня 1943 р. жінка померла й була похована на кладовищі в населеному пункті Рорбек або Кальбервіш, район Остербург, Німеччина.

Віктор Рибинський, 1925 р. н., був визволений радянськими військами наприкінці січня 1945 р. й відразу мобілізований до армії, воював у складі 1194-го стрілецького полку 359-ї стрілецької дивізії. Під час Нижньосілезької наступальної операції (8–24 лютого 1945 р.) у складі дивізії брав участь в облозі м. Бреслау (нині – м. Вроцлав), що тривала від 19 лютого до 6 травня 1945 р. У цих боях «червоноармієць Віктор Рибинський був поранений і помер 25 березня 1945 р.», що зазначено у сповіщенні, яке зберігається в музеї. Бійця поховали на дивізійному кладовищі на південній околиці міста. 2 липня 1945 р. документ про загибель брата було вручено сестрі Олександрі, яка мешкала в м. Київ [5]. Так було з'ясовано, де й коли загинули, а також поховані мати й син із київської родини Рибинських.

Питання, що стосуються долі військовополонених, одні з найскладніших як для науково-дослідної роботи музею, так і для людей, які самостійно шукають інформацію про загиблих родичів.

Полон – одна з найдраматичніших сторінок Другої світової війни для радянських військовослужбовців. Створивши жахливі умови для їх існування, на середину 1944 р. нацисти знищили понад 4,3 млн військовополонених, зокрема 1,8 млн – на окупованій території України [23, 347].

Нещодавні відкриття доступу онлайн до персональних картотек колишніх в'язнів нацистських таборів дали музейникам змогу ідентифікувати й виділити в'язнів із території України серед інших бранців із Радянського Союзу, відпрацьовуючи як індивідуальні, так і комплексні запити.

Розшукуючи свого діда, зниклого в 1941 р., до музею звернувся мешканець Київщини Сергій Казмірчук. Саме від науковців онук дізнався про долю бійця та місце його поховання. Нам вдалося з'ясувати, що Семен Натикач, 1905 р. н., уродженець с. Росава Миронівського району Київської області, був призваний до армії в 1941 р. Миронівським РВК, потрапив до німецького полону 9 липня 1941 р. в районі м. Чудово (Новгородська область, Російська Федерація). Перебував у кількох таборах для військовополонених, останній – шталаг IV Н (304). Згідно із записом в Іменному списку безповоротних втрат Миронівського РВК Київської області, розшукуваний помер у німецькому полоні 13 червня 1943 р. У базі даних радянських громадян, похованих на території землі Саксонія в Німеччині, виявили запис про місце захоронення полоненого.

Свій останній притулок Семен Натикач знайшов на території Саксонії – Еренгайн-Цайтгайн (кладовище III, ділянка 58, блок 1, ряд 8) [15].

Також було відпрацьовано запит про військовополоненого Михайла Черненка, 1910 р. н., уродженця м. Дніпродзержинськ (нині – м. Кам'янське) Дніпропетровської області [8].

Пам'ятати про ці жертви, з'ясувати їхні долі, шанувати їхню пам'ять – наше завдання.

Упродовж року значно зменшилася кількість соціально-правових запитів, спрямованих на соціальний захист і забезпечення прав громадян нашої країни

та громадян інших держав. Такі запити надходили здебільшого від державних установ: військкоматів, управлінь соціального захисту громадян, юридичних організацій та фізичних осіб. Найчастіше необхідною була інформація для вирішення питань спадку, підвищення пенсійних виплат, увічнення пам'яті полеглих родичів.

У зверненні Сергія Грудініна із м. Глухів Сумської області, учасника бойових дій на Сході України, містилося прохання допомогти увічнити пам'ять загиблого прадіда. Науковці розшукали не тільки документ про загибель Митрофана Яковича Грудініна 14 жовтня 1943 р., а й інформацію про первинне поховання в с. Чернин Київської області та перепоховання загиблого військовослужбовця (у зв'язку з тим, що в 1960-х рр. село було затоплене). Прах загиблих бійців був перенесений до братської могили на цивільному кладовищі с. Жукин Вишгородського району Київської області [9].

У 2020 р. зросла кількість листів, які містять питання генеалогії. Інтерес до неї пошавило створення музейного пошукового порталу, який регулярно наповнюється інформацією.

Всеукраїнська база загиблих та зниклих безвісти, створена на основі документального фонду музею, є джерелом пошукового порталу <https://martyrology.org.ua>. Він акумулює відомості про радянських військовослужбовців з України, які загинули і зникли безвісти, а також поховані на її території. Нині портал містить 416 803 записи та 506 612 документів по Київській, Житомирській, Вінницькій, Волинській, Івано-Франківській і Закарпатській областях, які викладено впродовж 2020 р. [4].

На запит Федора Ващенко, жителя м. Чернігів, були встановлені відомості щодо його родичів, які проживали в Менському районі Чернігівської області: Григорія Петровича Ковтуновича, 1905 р. н., Михайла Петровича Ковтуновича, 1900 р. н., та Івана Макаровича Ковтуновича, 1900 р. н. [11]. Також ми допомогли Антону Земанику, запитувачу з Чехії, розшукавши документи та інформацію про 12 членів родини Кугіїв, долі яких склалися по-різному [16].

Найменш численними серед отриманих звернень, як і попереднього року, були непрофільні запити. Вони містять питання про долю цивільних осіб, а також тих, воював у партизанських з'єднаннях, вів боротьбу в підпільних організаціях, військовослужбовців, які повернулися живими з війни, та ін.

Киянці Антоніні Піпко науковці порадили звернутися до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України для з'ясування бойового шляху її батька й дядька, що повернулися з війни живими [13].

Більшість запитів цього темарію були індивідуальними – від фізичних осіб (звернення від фізичних осіб – це ті, що надходять від родичів полеглих військовиків, науковців, журналістів, краєзнавців, які працюють із темою Другої світової війни).

Невелика група запитів із цієї категорії була з інших країн. У 2020 р. музей отримав їх із Білорусі, Великої Британії, Грузії, Ізраїлю, Казахстану, Киргизстану,

Німеччини, Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки, Узбекистану, Фінляндії, Чехії, Швейцарії – з проханнями з'ясувати долю, бойовий шлях або місце поховання загиблих.

Класифікувати запити, у яких міститься інформація про долю учасників війни, можна й за адресантами. До категорії «службові» можна зарахувати запити, що надійшли до музею від Міністерства оборони України, Українського інституту національної пам'яті, Галузевого державного архіву Міністерства оборони України, Посольства Республіки Узбекистан в Україні, судових органів різних рівнів, обласних та районних військкоматів тощо.

Шляхи надходження запитів до музею різні. Зрозуміло, що в період пандемії найбільше звернень було надіслано на електронні адреси музею та пошукового порталу. Утім, і через Укрпошту музейники одержали чимало листів. У 2020 р. заяви, які респонденти заповнюють особисто, були винятками.

1. Кількісний аналіз запитів

Із 963 запитів, що надійшли до музею в 2020 р., співробітники науково-дослідного відділу з питань військових втрат України та історичної пам'яті опрацювали в I кварталі – 159, у II – 71, у III – 451, у IV – 282.

Останнім часом інтерес до проблеми втрат у роки Другої світової війни можна назвати стабільним. Незначний кількісний спад компенсується складністю досліджуваних запитів.

Таблиця 1.

2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
760	760	1368	1205	1066	963

Упродовж 2020 р. відповіді надавались як на індивідуальні, так і на комплексні запити.

Із проханням надати відомості про загиблих у роки війни до музею звертаються юридичні установи під час розгляду питань професійної правничої допомоги в різних справах, зокрема в частині підтвердження родинних зв'язків. На адвокатський запит для Ольги Пшеничної, уродженки с. Роставиця Ружинського району Житомирської області, було знайдено документ Ружинського РВК про зникнення безвісти під час Другої світової війни її дідуся Митрофана Пшеничного [19].

2. Географія запитів

У Таблиці 2 листи-запити систематизовано за країною проживання адресантів.

Таблиця 2.

Країна*	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Україна**	756	632	549	584
Австралія	1	–	–	–
Азербайджан	–	311	–	–
Білорусь	8	18	10	1
Велика Британія	–	–	–	1
Вірменія	–	1	–	–
Греція	–	–	–	3
Грузія	1	1	1	–
Ізраїль	1	3	1	2
Іспанія	1	–	–	–
Казахстан	262	1	4	4
Киргизстан	–	1	243	1
Китай	–	37	–	–
Литва	2	–	–	–
Німеччина	2	3	5	2
Нова Зеландія	–	1	–	–
Норвегія	–	–	165	–
Польща	1	–	–	–
Російська Федерація	42	168	60	54
США	2	–	1	1
Узбекистан***	271	–	–	264
Фінляндія	–	–	–	1
Франція	4	–	–	–
Чехія	–	–	–	13
Швейцарія	–	–	–	1
Без зазначення країни	10	28	27	31
Загалом	1368	1205	1066	963

* Назви країн подано за даними Таблиці територіальних типових поділів рубрикатора Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

** В одному комплексному запиті на встановлення доль – 75 в'язнів нацистського шталагу XII F, що існував у Франції.

*** У двох комплексних зверненнях містилися запити про долі 264 воїнів-узбекистанців.

Порівнюючи з попереднім роком, збільшився кількісний показник установлених доль загиблих воїнів – уродженців Узбекистану, похованих на території України.

Із загальної кількості запитів від громадян України найбільше звернень надійшло від мешканців Київської області та м. Київ (Таблиця 3).

Таблиця 3.

Регіон	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
АР Крим	4	5	–	1
Вінницька обл.	8	134	13	5
Волинська обл.	2	3	4	6
Дніпропетровська обл.	10	14	27	11
Донецька обл.	6	6	2	5
Житомирська обл.	8	6	–	8
Закарпатська обл.	–	–	–	2
Запорізька обл.	12	6	9	8
Івано-Франківська обл.	4	4	1	2
Київська обл.	15	10	76	93
Кіровоградська обл.	8	1	2	8
Луганська обл.	–	1	2	4
Львівська обл.	6	2	6	3
Миколаївська обл.	4	4	4	5
Одеська обл.	6	3	3	6
Полтавська обл.	15	4	7	13
Рівненська обл.	1	1	4	9
Сумська обл.	2	8	4	6
Тернопільська обл.	2	3	5	6
Харківська обл.	9	12	10	18
Херсонська обл.	1	–	10	5
Хмельницька обл.	9	–	9	2
Черкаська обл.	9	6	12	15
Чернівецька обл.	2	1	–	2
Чернігівська обл.	580	7	13	16
м. Київ*	33	176	290	325
Загалом	756	416	513	584

* З урахуванням запитів від Національного комітету Товариства Червоного Хреста України та наукових співробітників музею.

Загалом ситуація щодо надходження листів із території України залишається сталою.

Співпраця з державними і громадськими організаціями України та інших держав.

Перелік установ, які у 2020 р. звернулися до музею, подаємо в Таблиці 4.

Організація	Кількість запитів
Міністерство оборони України	7
Військкомати України	20
Український інститут національної пам'яті	5
Судові, адвокатські установи України	2
Служба розшуку Товариства Червоного Хреста України	48
Посольства	2
Громадські та пошукові організації	25
Архівні установи	2
Наукові співробітники НМІУДСВ	81
Загалом	192

У 2020 р. музей, як і в попередні роки, отримував запити від Міністерства оборони України, військкоматів, Посольства Республіки Узбекистан в Україні, громадських та пошукових організацій тощо.

Водночас до нього надходили запити, які можна кваліфікувати як комплексні, службові, звернення від державних та громадських організацій. Деякі – із-за кордону.

Приміром, на два запити Посольства Республіки Узбекистан в Україні було встановлено персональні відомості 264 осіб – уродженців Узбекистану, похованих на території України, зокрема й призваних Скадовським РВК Херсонської області [22].

Тісні зв'язки поєднують музей з Українським інститутом національної пам'яті, який спрямував до нього кілька запитів. Зокрема, на звернення про пошук місця поховання Андрія Белоносова, 1925 р. н., уродженця Узбекистану, співробітники музею знайшли паспорт військового поховання у с. Деріївка Онупріївського району Кіровоградської області, де під № 41 значиться розшукуваний [17].

Як і в попередні роки, музей контактував із пошуковцями, відповідаючи на індивідуальні та колективні запити. Порівнюючи 2019 та 2020 рр. небайдужі слідопити бажали віднайти інформацію про бойовий шлях своїх односельців, підтвердити відомості про місце поховання полеглих тощо.

На звернення Томмі Таншдтада, жителя м. Невердал (Норвегія), яке надіслали російські волонтери, було встановлено персональну інформацію на 20 військовополонених – уродженців України, які загинули в нацистському таборі в цьому місті [20]. Доли 75 українських військовополонених, які загинули в нацистському шталагу XII F Больхен-Форбах, Йоганніс-Баннберг (м. Бан-Сен-Жан, Франція), чії документи зберігаються у фонді з обліку людських військових втрат України, було встановлено на комплексний запит науковців музею [21].

У 2020 р. співробітники науково-дослідного відділу з питань військових втрат України та історичної пам'яті відпрацювали 81 звернення своїх колег, які створюють нові експозиції та виставки, комплектують і атрибутують музейні колекції, проводять дослідження з відповідних тем тощо.

Програми пошуково-дослідної діяльності.

Науково-документальний пошук здійснюється за програмами: «Відновлення родинних зв'язків», «Родина шукає солдата», «Братська могила», «Соціальна допомога членам родин загиблих воїнів», «Війна. Полон. Пам'ять».

У межах програми «Відновлення родинних зв'язків» разом зі Службою розшуку Товариства Червоного Хреста України було проведено роботу з установлення доль та місць поховання 48 військовослужбовців, які загинули в роки Другої світової війни. У документальному фонді музею виявлено документи, завдяки яким вдалося з'ясувати долю 23 військовослужбовців.

Програма «Родина шукає солдата» передбачає пошук полеглих воїнів відповідно до звернень від членів сімей. У 2020 р. було надано інформацію про долі 116 військовиків, про яких родичі раніше не мали жодної звістки.

У межах музейної програми «Братська могила» було встановлено місця поховань 49 воїнів, полеглих на території України та інших держав.

За програмою «Соціальна допомога членам родин загиблих воїнів» відпрацьовуються запити, які надходять від державних установ та громадських організацій, а також від родичів бійців. У таких зверненнях містяться прохання надати інформацію та копії документів про загибель родичів для правової підтримки: щодо вирішення питань спадку, надання пільг членам родини загиблого тощо. Упродовж 2020 р. було відпрацьовано вісім таких запитів.

Від 2018 р. в музеї діє програма «Війна. Полон. Пам'ять». У 2020 р. на музейному пошуковому порталі martyrology.org.ua в рубриці «Військові поховання» було оприлюднено встановлені науковцями персональні відомості щодо 642 військовополонених – уродженців України, які загинули в полоні (в шталазі XII F Больхен-Форбах, Йоганніс-Баннберг, м. Бан-Сен-Жан, Франція), у нацистському таборі в поселенні Наутсі (у роки війни – Фінляндія, нині – Мурманська область, Російська Федерація), підпорядкованому шталагові № 309; у нацистському таборі в м. Невердал (Норвегія), підпорядкованому шталагові № 303) [2].

Аналіз науково-дослідної роботи з установлення доль загиблих за 2020 р. свідчить, що інтерес до теми Другої світової війни не згасає. Утім, маємо констатувати факт, що звернення до музею стають дедалі складнішими для опрацювання. Ведуться розшуки зниклих безвісти й військовополонених. У зверненнях до музею ставляться складні запитання щодо зберігання кримінальної справи засудженого (за контрреволюційну пропаганду, дезертирство тощо), долі етнічних німців (які воювали в Червоній армії), депортованих, місця зберігання фільтраційної справи військовополоненого або репатрійованого тощо. Оперативність і результативність пошуку залежать від вичерпності й точності

поданих заявником вихідних даних. З огляду на об'єктивні наслідки (пішла з життя більшість найближчих родичів учасників війни) нащадки не завжди мають необхідну інформацію про розшукуваних.

Опрацювання запитів, які щороку надходять до музею, є одним із напрямів науково-дослідної діяльності музею. Ця робота сприяє вивченню мікроісторії: міст, сіл, окремих родин, досвіду учасників війни, формуванню пам'яті про події 1939–1945 рр. в незалежній Україні та вшануванню пам'яті жертв війни, дослідженню й популяризації еґо-джерел із музейного зібрання матеріалів з обліку людських військових утрат України.

Джерела та література:

1. *Архивы Арользена – Международный центр документации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arolsen-archives.org/ru/search-explore/search-online-archive>. – Назва з екрана.*
2. *Військові поховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vbz.martyrology.org.ua/necropolis/ukraine/kyiv>. – Назва з екрана.*
3. *Грицюк В. Україна в лавах Об'єднаних націй: легітимізація та внесок у боротьбу з нацизмом і фашизмом у період Другої світової війни / В. Грицюк, О. Лисенко, О. Поко-тило // Український історичний журнал. – 2020. – № 3 – С. 4–25.*
4. *Музей. Пам'ять. Пошук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://martyrology.org.ua>. – Назва з екрана.*
5. *Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс. – Науково-дослідний відділ з питань військових втрат України та історичної пам'яті. – Лист-запит №1049/2019.*
6. *Там само. – Лист-запит № 21/ 2020.*
7. *Там само. – Лист-запит № 32/2020.*
8. *Там само. – Лист-запит №38/2020.*
9. *Там само. – Лист-запит № 42/2020.*
10. *Там само. – Лист-запит № 68/2020.*
11. *Там само. – Лист-запит № 77–79/2020.*
12. *Там само. – Лист-запит №116/2020.*
13. *Там само. – Лист-запит № 117–118/2020.*
14. *Там само. – Лист-запит №128/2020.*
15. *Там само. – Лист-запит № 354/2020.*
16. *Там само. – Лист-запит №385–396/2020.*
17. *Там само. – Лист-запит № 400/2020.*
18. *Там само. – Лист-запит № 407/2020.*
19. *Там само. – Лист-запит № 412/2020.*
20. *Там само. – Лист-запит № 469/2020.*
21. *Там само. – Лист-запит № 797/2020.*
22. *Там само. – Лист-запит № 876/2020.*
23. *Політична історія України. XX ст.: У 6 т. – Т. 4: Україна у Другій світовій війні (1939–1945) / Кер. тому: В.І. Кучер; авт. тому: В.І. Кучер, В.А. Гриневич, В.С. Коваль. – К.: Генеза, 2003. – 584 с.*

24. Україна. Хроніка визволення: дослідження, документи, свідчення / Ін-т історії України НАН України, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років»; редкол.: Л.В. Легасова (кер. проекту) та ін. – К.: Аеростат, 2014. – 324 с.

© **Наталья ФИЛАТОВА**

© **Вита КОНИНА**

АНАЛИЗ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ НАЦИОНАЛЬНОГО МУЗЕЯ ИСТОРИИ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ ПО УСТАНОВЛЕНИЮ СУДЕБ ПОГИБШИХ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ И ВЫЯВЛЕНИЮ ДОКУМЕНТОВ О ГИБЕЛИ ЗА 2020 г.

Проанализированы научно-поисковая деятельность музея, направленная на установление судеб павших военнослужащих и поиск документов об их гибели в годы Второй мировой войны. Поднимается вопрос о сложности и актуальности такой работы, необходимости материализации коммеморативных практик общества. Рассматриваются направления поисковой деятельности, методы обработки запросов, способы поиска информации. Обобщены полученные результаты научно-исследовательской деятельности по установлению судеб погибших и пропавших без вести военнослужащих последней мировой войны.

Ключевые слова: *запрос, поиск, увековечения памяти, человеческие военные потери, Национальный музей истории Украины во Второй мировой войне.*

© **Natalia FILATOVA**

© **Vita KONINA**

ANALYSIS OF THE RESEARCH WORK OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE IN THE SECOND WORLD WAR TO DETERMINE THE FATE OF DECEASED MILITARY PERSONNEL AND IDENTIFYING DOCUMENTS ABOUT THE DEATH FOR 2020

The research activities of the museum aimed at the establishing the fates of fallen servicemen and finding documents about their deaths during the Second World War has been analyzed. Violated the issue of the complexity and urgency of this work, the need for materialization of commemorative practices of society. The directions of search activity, methods of processing of inquiries, a way of search of the information has been considered. The obtained results of research activities to establish the fates of the dead and missing soldiers of the last world war are summarized.

Keywords: *inquiry, search, perpetuation of memory, human military losses, National Museum of History of Ukraine in the Second World War.*